STUDIA UNIVERSITATIS MOLDAVIAE
Revista științifică a Universtității de Stat din Moldova, 2025, nr. 8(188)

CZU: 327.5(55+569.4):355.45(100) **https://doi.org/10.59295/sum8(188)2025_27**

CONFLICTUL IRANO-ISRAELIAN - IMPLICAȚII ASUPRA SECURITĂȚII INTERNAȚIONALE

Svetlana CEBOTARI,
Universitatea de Stat din Moldova

Conflictul irano-israelian este o confruntare geopolitică și ideologică de lungă durată, care are ramificații semnificative asupra securității internaționale. Rivalitatea dintre Iran și Israel este alimentată de diferențe ideologice profunde, de competiția pentru influență regională în Orientul Mijlociu și de percepțiile de amenințare reciprocă, în special în contextul programului nuclear iranian și al sprijinului Teheranului pentru grupări anti-israeliene precum Hezbollah și Hamas. Implicațiile asupra securității internaționale sunt multiple: riscul escaladării unui conflict regional deschis, amenințarea la adresa securității energetice globale, polarizarea alianțelor internaționale și destabilizarea echilibrului de putere în Orientul Mijlociu. Conflictul irano-israelian devine astfel un catalizator pentru insecuritatea globală, demonstrând modul în care rivalitățile regionale pot avea efecte sistemice asupra ordinii internaționale.

În acest context, prezentul articol își propune să analizeze principalele dimensiuni ale conflictului irano-israelian și să identifice implicațiile sale asupra securității internaționale, prin prisma teoriilor relațiilor internaționale, a echilibrului de putere regional și a regimurilor de neproliferare nucleară.

Cuvinte-cheie: *conflict, securitate, Orientul Mijlociu, Iran, Israel.*

THE IRANIAN-ISRAELI CONFLICT – IMPLICATIONS FOR INTERNATIONAL SECURITY

The Iranian-Israeli conflict is a long-standing geopolitical and ideological confrontation with significant ramifications for international security. The rivalry between Iran and Israel is fueled by deep ideological differences, competition for regional influence in the Middle East, and mutual threat perceptions-especially in the context of Iran's nuclear program and Tehran's support for anti-Israeli groups such as Hezbollah and Hamas. The implications for international security are manifold: the risk of escalation into an open regional conflict, threats to global energy security, the polarization of international alliances, and the destabilization of the balance of power in the Middle East. Thus, the Iranian-Israeli conflict becomes a catalyst for global insecurity, illustrating how regional rivalries can produce systemic effects on the international order.

In this context, the present article aims to analyze the main dimensions of the Iranian-Israeli conflict and to identify its implications for international security, through the lens of international relations theories, regional balance of power, and nuclear non-proliferation regimes.

Keywords: *conflict, security, Middle East, Iran, Israel.*

Introducere

Conflictul irano-israelian reprezintă una dintre cele mai persistente și complexe tensiuni geopolitice din Orientul Mijlociu, cu reverberații profunde asupra arhitecturii securității internaționale. Rivalitatea dintre Republica Islamică Iran și Statul Israel transcende diferențele ideologice, religioase și politice, alimentând un climat de instabilitate regională care are potențialul de a degenera în confruntări militare directe și conflicte prin intermediari (proxy wars). Această confruntare strategică se desfășoară pe multiple planuri: de la retorica ostilă și amenințările explicite la adresa existenței statului israelian, până la dezvoltarea programului nuclear iranian și extinderea influenței Teheranului în regiune prin susținerea unor actori non-statali precum Hezbollah sau grupări șiite din Siria, Irak și Yemen. La rândul său, Israelul adoptă o doctrină de securitate proactivă, constând în operațiuni clandestine, atacuri cibernetice, și acțiuni militare punctuale în Siria sau în Iran, menite să contracareze amenințările emergente.

Implicarea actorilor internaționali, precum Statele Unite ale Americii, Federația Rusă sau Uniunea Europeană, contribuie la internaționalizarea conflictului și accentuează riscurile unei destabilizări extinse. Înțelegerea acestui conflict este esențială pentru evaluarea dinamicii de securitate din Orientul Mijlociu, dar

și pentru anticiparea posibilelor scenarii de escaladare sau detensionare, într-un sistem internațional marcat de interdependență și volatilitate strategică.

Rezultate obținute și discuții

Două dintre cele mai puternice armate din Orientul Mijlociu, Israelul și Iranul, au fost pe muchia de a se apropia de un război deschis, alimentând temerile că regiunea s-ar afla în pragul a ceea ce ar putea fi cel mai semnificativ conflict al secolului. Atacul israelian asupra Iranului din 12-13 iunie 2025 a reprezintat un punct de cotitură major în geopolitica Orientului Mijlociu. Pe 12 iunie 2025, Israelul a lansat „Operațiunea Leul” împotriva unor ținte militare și nucleare iraniene, marcând o escaladare fără precedent a tensiunilor israeliano-iraniene [1]. Prin „Operațiunea Leu”, Israelul a lovit peste 100 de locații din Iran, concentrându-se pe instalații nucleare, sedii ale conducerii militare și sisteme de apărare aeriană. Amploarea și precizia atacurilor marchează una dintre cele mai ample campanii aeriene din ultimii ani în regiune. De asemenea, această confruntare a plasat două dintre cele mai puternice armate din Orientul Mijlociu pe o cursă de coliziune directă [2].

Decizia guvernului israelian de a comite atacul unilateral și neprovocat asupra Iranului, este justificată prin faptul că atacul a fost unul „preventiv”, care a avut menirea de a aborda o amenințare imediată și inevitabilă din partea Iranului-cea de a construi o bombă nucleară. Atacul Israelului a fost, fără îndoială, planificat meticulos pe o perioadă lungă de timp. Un atac preventiv trebuie să aibă un element de autoapărare, care, la rândul său, este generat de o situație de urgență. În plus, Israelul a sugerat că raportul Agenției Internaționale pentru Energie Atomică (AIEA) publicat pe 12 iunie 2025 care a condamnat Iranul pentru încălcări materiale ale angajamentelor sale asumate în Tratatul privind neproliferarea armelor nucleare (TNP) până la începutul anilor 2000, constituie o astfel de urgență. Dar chiar și AIEA pare să respingă această afirmație. Nu exista nimic în raport care să nu fi fost deja cunoscut părților relevante. Guvernul israelian a sugerat, de asemenea, în legătură directă cu noțiunea de atac „preventiv”, că acesta urmărea să „decapiteze” programul nuclear al Iranului. Armata israeliană a bombardat diverse ținte militare și guvernamentale, de la baze de rachete la un câmp de gaze și un depozit de petrol. De asemenea, a comis o serie de asasinate împotriva unor lideri militari iranieni de rang înalt. Ali Shamkhani, fost ministru al apărării și consilier apropiat al liderului suprem, ayatollahul Ali Khamenei, s-au numărat printre cei vizați și se pare că au fost uciși, deși presa de stat și guvernul iraniane nu au confirmat încă oficial moartea acestora. Asasinarea sa, alături de a altora, reflectă un modus operandi preferat de israelieni. Israelul încearcă adesea să „elimine” anumite persoane în speranța că moartea lor ar duce la dezintegrarea sistemelor și instituțiilor pe care le conduc. Moartea lui Shamkhani poate fi interpretată ca o tentativă de sabotare a discuțiilor dintre Iran și SUA. Asasinatele par să indice și existența unui plan temeinic de a demonstra puterea Israelului la toate nivelurile vieții și practicilor oficiale iraniene. O altă sugestie este că Israelul este hotărât să declanșeze o „schimbare de regim” la Teheran. Prim-ministrul Benjamin Netanyahu a menționat acest lucru în mod deschis când a cerut „poporului iranian” să-și apere „libertatea față de un regim malefic și represiv” [3]. Această acțiune militară, descrisă de Iran drept o „declarație de război”, a reprezintat un punct de cotitură major în geopolitica Orientului Mijlociu și ridică întrebări fundamentale cu privire la echilibrul regional de putere. Așa cum subliniază Kenneth Waltz în lucrarea sa „*Teoria politicii internaționale”*, structura sistemului internațional exercită o influență constrângătoare și modelatoare asupra actorilor și instituțiilor din cadrul acestuia, orientându-le comportamentele într-o direcție convergentă, în pofida diversității intențiilor și a acțiunilor lor individuale [4, p. 73]. Totodată, confruntarea dintre Israel și Iran poate fi analizată prin prisma conceptului de „Complex Regional de Securitate”, așa cum este definit de Barry Buzan și Ole Wæver. Potrivit acestora, un complex regional de securitate reprezintă „un ansamblu de unități ale căror percepții și preocupări fundamentale în materie de securitate sunt atât de strâns interdependente, încât problemele lor de securitate națională nu pot fi înțelese sau abordate în mod adecvat decât în relație unele cu altele” [5, p. 44].

Astfel, pentru o mai bună comprehensiune a interdependenței în materie de securitate generată de situația din regiunea Orientului Mijlociu, influențată semnificativ de conflictul dintre Iran și Israel, se impune evidențierea principalelor axe de tensiune care structurează relațiile antagonice dintre cele două state:

a) *axa geostrategică*

Iranul promovează ceea ce Vali Nasr definește drept „Axa Rezistenței" (*Lebanon wa al-guruḥāt al-muqāwamat al-Filasṭīniyya*) [6, p. 89] - o rețea de actori care include Republica Islamică Iran, Hezbollahul libanez și diverse grupări palestiniene de rezistență. Relațiile dintre Iran și Israel, întrerupte oficial în 1979 și caracterizate de lipsa unei frontiere comune, s-au manifestat de-a lungul decadelor sub forma unui conflict indirect, desfășurat preponderent în teritorii terțe precum Siria și Liban [7].

Acest conflict asimetric implică atacuri punctuale și operațiuni militare desfășurate de ambele părți, adesea prin intermediul unor actori nestatali afiliați Axei Rezistenței. Acțiunile acestor grupări aliate Iranului au expus vulnerabilități ale sistemului defensiv israelian și au generat o reconsiderare a paradigmei sale de securitate. De cealaltă parte, atacurile asupra unor instalații militare iraniene ridică semnale de alarmă la Teheran în legătură cu eventuale acțiuni viitoare din partea Israelului. În paralel, Israelul a reușit să dezvolte un sector industrial de apărare de înaltă tehnologie, cu capacitate de export inclusiv către Statele Unite, anumite state europene și țări din Asia. La rândul său, Iranul, în ciuda sancțiunilor internaționale și a izolării prelungite, și-a afirmat prezența pe scena internațională prin capacitatea de producție a unor sisteme militare avansate, precum dronele, rachetele cu rază medie de acțiune, dar și prin evoluțiile din domeniul său nuclear.

b) *axa politico-ideologică.*

Iranul a urmărit valorificarea specificității paradigmei islamice a Revoluției din 1979 prin consolidarea unei rețele complexe de alianțe cu actori și grupuri substatale din Irak, Liban, Siria, Yemen și alte state din regiunea Golfului. În ciuda faptului că aceste state sunt majoritar arabe, ele includ segmente semnificative de populație șiită, aspect exploatat de Iran într-o strategie dual: pe de o parte, de protejare a acestor comunități șiite, iar pe de altă parte, de proiecție a influenței sale regionale. Astfel, Iranul și-a revendicat un rol central în cadrul lumii șiite islamice, în opoziție cu liderii sunniți din regiune, în special Arabia Saudită.

Pe de altă parte, Israelul a urmărit în ultimele decenii o recalibrare a poziției sale regionale, trecând de la o stare de izolare -rezultată în urma conflictului arabo-israelian - la o strategie de reintegrare prin stabilirea de relații diplomatice și cooperare cu mai multe state din regiune. Acordurile Abraham, semnate în 2020, au marcat un punct de cotitură în această direcție, prin normalizarea relațiilor dintre Israel și state precum Emiratele Arabe Unite, Bahrain, Maroc și Sudan. Aceste acorduri reflectă o tendință de depășire a vechilor antagonisme și de orientare către parteneriate economice și comerciale. Până la acel moment, relațiile diplomatice ale Israelului în regiune erau limitate la Egipt (din 1979) și Iordania (din 1994). În plus, Israelul a menținut, de-a lungul timpului, contacte neoficiale cu regiuni de interes strategic, precum Kurdistanul irakian – bogat în resurse energetice – încă din perioada regimului lui Saddam Hussein. Aceste relații informale s-au înscris într-o logică geopolitică de diminuare a influenței guvernului central de la Bagdad, considerat un adversar comun [8].

c) *axa nucleară.*

Un alt element esențial în configurarea tensiunilor regionale îl constituie dimensiunea nucleară. Atât Iranul, cât și Israelul desfășoară activități relevante în acest domeniu, deși în moduri și contexte diferite. Începând cu Revoluția Islamică din 1979, Iranul a dezvoltat un program nuclear care a generat preocupări constante din partea Israelului și a comunității internaționale. În acest sens, fostul director al Mossadului, Meir Dagan, a afirmat că „cea mai mare amenințare la adresa Israelului este un Iran nuclear" [9].

În timp ce programul nuclear israelian este caracterizat de un nivel ridicat de opacitate și lipsa unei recunoașteri oficiale, cel iranian a fost supus unor mecanisme internaționale de control, în special în cadrul Acordului Nuclear din 2015 (Planul Comun de Acțiune Cuprinzător – JCPOA), negociat în formatul P5+1 [10]. Acest acord a fost suspendat în 2018, în urma retragerii Statelor Unite sub administrația Trump [11], însă Teheranul a manifestat ulterior intenția de reluare a negocierilor. Pentru ambele state, capabilitățile nucleare - reale sau percepute - joacă un rol strategic important în conturarea poziției lor în cadrul arhitecturii regionale de securitate, fiind completate de rețele de alianțe și relații cu actori statali și nestatali. Este relevant faptul că, alături de Turcia, nici Iranul, nici Israelul nu sunt state arabe, însă relațiile pe care le întreține cu statele arabe influențează considerabil proiecția lor geopolitică și capacitatea de influență în regiune [12].

d) *axa energetică*

Un alt factor esențial în ecuația (in)securității regionale îl constituie dimensiunea energetică. Orientul Mijlociu concentrează o parte semnificativă a rezervelor globale de petrol și gaze naturale, ceea ce conferă regiunii o importanță strategică sporită. De la Strâmtoarea Hormuz până la Marea Roșie, regiunea funcționează ca un coridor energetic și comercial de prim rang la nivel global, cu implicații majore asupra stabilității și echilibrului de putere regional și internațional. Regiunea Orientului Mijlociu deține un rol central în arhitectura energetică globală, concentrând o proporție semnificativă din rezervele mondiale de petrol și gaze naturale. În acest context, escaladarea unui conflict între Iran și Israel ar putea avea implicații globale majore. După cum subliniază Daniel Yergin, „Orientul Mijlociu rămâne inima energetică a lumii, iar orice perturbare de acolo are repercusiuni la nivel global” [13, p. 445].

Un punct strategic extrem de vulnerabil este Strâmtoarea Hormuz, prin care tranzitează aproximativ 20% din livrările mondiale de petrol. Iranul a invocat în mod repetat posibilitatea blocării acestei rute maritime, ceea ce ar avea efecte imediate asupra piețelor globale de energie. Totodată, infrastructura energetică regională - rafinării, terminale de gaze naturale, conducte -reprezintă potențiale ținte într-un scenariu de conflict extins, adăugând o dimensiune economică și logistică suplimentară riscurilor de securitate [14].

O eventuală intensificare a confruntării dintre Iran și Israel are potențialul de a genera efecte sistemice asupra piețelor energetice internaționale. Un astfel de scenariu ar putea conduce la depășirea pragului de 80 USD/baril pentru prețul petrolului, concomitent cu o apreciere semnificativă a dolarului american, reflectând o creștere a aversiunii la risc la nivel global. Israelul a întreprins atacuri coordonate asupra unor obiective strategice ale Republicii Islamice Iran, vizând instalații nucleare și baze de rachete balistice, precum și comandanți de rang înalt ai Gardienilor Revoluției (IRGC) și oameni de știință implicați în programul nuclear. Drept răspuns, Iranul a lansat aproximativ 100 de drone către teritoriul israelian, marcând o escaladare fără precedent a ostilităților în regiune.

Deși infrastructura energetică nu a fost încă vizată direct, posibilitatea unor viitoare atacuri asupra acesteia sporește incertitudinea geopolitică. O astfel de amenințare ar putea perturba lanțurile de aprovizionare și ar determina o reevaluare semnificativă a riscurilor pe piețele energetice. În plus, orice restricție asupra comerțului maritim, inclusiv o potențială blocadă a Strâmtorii Hormuz de către Iran - ca formă de represalii care evită confruntarea directă cu activele americane din regiune - ar avea consecințe structurale asupra circulației hidrocarburilor. Piețele au reacționat inițial printr-o creștere de aproximativ 13% a prețului petrolului, însă această evoluție a fost parțial corectată pe fondul absenței unor întreruperi concrete ale fluxurilor de aprovizionare. În prezent, Iranul produce circa 3,3 milioane de barili pe zi de țiței și exportă aproximativ 1,7 milioane de barili zilnic. O întrerupere totală a acestor exporturi ar elimina excedentul de aprovizionare estimat pentru trimestrul al patrulea al anului, ceea ce ar susține o creștere a prețurilor spre 80 USD/baril.

Într-un scenariu mai sever, în care escaladarea determină o perturbare semnificativă a traficului maritim prin Strâmtoarea Hormuz-prin care tranzitează aproximativ o treime din comerțul global maritim cu petrol-prețurile ar putea atinge niveluri de 120 USD/baril. În acest context, implicațiile s-ar extinde și asupra pieței europene de gaze naturale. Deși impactul imediat este limitat, un scenariu extrem, care implică restricționarea exporturilor de gaze naturale lichefiate (GNL) din Qatar - al treilea cel mai mare exportator global și responsabil pentru circa 20% din comerțul mondial de GNL - ar amplifica tensiunile energetice. Este de menționat că întreaga capacitate de export a Qatarului tranzitează, de asemenea, Strâmtoarea Hormuz [15].

Axa economică. Creșterea bruscă a prețurilor petrolului, determinată de intensificarea conflictului iraniano-israelian, riscă să submineze actuala narațiune macroeconomică privind temperarea inflației în Statele Unite. Deși, până în prezent, evoluția prețurilor bunurilor a rămas relativ stabilă, iar presiunile inflaționiste din sectorul serviciilor – care constituie aproximativ trei sferturi din coșul de bază al indicelui prețurilor de consum (IPC) – au înregistrat o tendință de moderare, o creștere semnificativă și susținută a prețurilor energiei ar putea inversa acest curs. Într-un asemenea context, un conflict regional extins, care să conducă la o escaladare suplimentară a prețurilor petrolului, ar putea reactiva presiunile inflaționiste, afectând dinamica anticipațiilor privind politica monetară a Rezervei Federale. Consecințele directe s-ar reflecta și în aprecierea dolarului american, acesta fiind perceput drept un activ de refugiu în contexte de incertitudine globală și instabilitate geopolitică.

Astfel, tensiunile din Orientul Mijlociu pot avea un efect de transmisie multiplă asupra economiei globale, prin intermediul canalelor comerciale, valutare și inflaționiste, într-un moment în care economia americană părea să se stabilizeze după episoadele anterioare de volatilitate. Pe fondul acestor riscuri, este de așteptat ca actorii de pe piețele financiare să reevalueze primele de risc asociate atât cu activele energetice, cât și cu cele valutare, în funcție de evoluția conflictului și de posibilele răspunsuri politice și militare ale actorilor implicați [15].

Efectele asupra pieței petroliere internaționale ale unui atac asupra infrastructurii energetice iraniene variază în funcție de natura și locația țintelor lovite, precum și de volumul de barili exportabili afectați. De exemplu, un atac asupra rafinăriei de la Abadan, responsabilă pentru aproximativ un sfert din aprovizionarea internă cu combustibil, ar produce perturbări logistice severe și ar putea amplifica instabilitatea socio-economică internă. Alte rafinării cheie, precum Bandar Abbas, ar genera un impact economic și politic semnificativ asupra regimului, provocând o criză de aprovizionare internă. De asemenea, avarierea complexului petrochimic Bandar Imam Khomeini ar afecta atât industria internă, cât și exporturile petrochimice, deși fără a altera substanțial fluxurile globale de petrol.

În ceea ce privește sectorul gazelor naturale, atacuri asupra zăcământului Tang-e-Bijar ar afecta alimentarea internă și exporturile regionale către Turcia, Irak și Armenia, însă impactul ar rămâne în mare parte limitat la nivel regional, având în vedere volumul relativ scăzut al exporturilor iraniene de gaze. Totuși, atacul asupra mega-zăcământului South Pars – parte integrantă a celui mai mare rezervor de gaze naturale din lume, împărțit cu Qatar – ar putea genera o reacție globală de piață prin extinderea percepției riscului asupra zăcământului North Dome, fără a perturba imediat aprovizionarea.

Un atac asupra terminalului de export Kharg- care gestionează aproximativ 1,8 milioane de barili pe zi exportați de Iran – ar declanșa o reacție imediată a pieței, crescând prețurile printr-o primă de risc accentuată. Cu toate acestea, amploarea impactului ar depinde de răspunsul producătorilor majori din regiune. OPEC+, care a amânat recent extinderea producției, dispune de o capacitate de rezervă estimată de Agenția Internațională pentru Energie la circa 5 milioane barili/zi, din care Arabia Saudită contribuie cu peste 3 milioane. Această rezervă ar putea, în principiu, compensa pierderile iraniene, însă reacția pieței va reflecta atât incertitudinea geopolitică, cât și ritmul ajustărilor de producție.

Astfel, deși o parte dintre atacurile asupra infrastructurii energetice iraniene ar avea efecte limitate și temporare, vizarea unor terminale strategice de export, în special Kharg, ar putea genera creșteri semnificative ale prețurilor petrolului, în funcție de sincronizarea și magnitudinea răspunsului din partea celorlalți producători-cheie din regiune [16].

Cel mai sever scenariu privind aprovizionarea cu petrol implică un atac asupra terminalelor de export iraniene. Terminalele Bandar Imam Khomeini și Bandar-e Mahshahr, care gestionează în principal produse rafinate provenind din rafinăria Abadan și complexul petrochimic adiacent, ar genera un impact limitat asupra volumului total de exporturi. Deși reacția inițială a pieței ar putea fi intensă, aceasta s-ar atenua rapid pe măsură ce s-ar confirma că fluxurile globale de petrol nu au fost afectate semnificativ. De asemenea, deteriorarea terminalului aflat în construcție la Jask nu ar avea un impact imediat asupra exporturilor de țiței, însă ar afecta negativ strategia Iranului de diversificare a rutelor de export prin evitarea Strâmtorii Hormuz. Un atac asupra terminalului Kharg ar compromite integral exporturile Iranului, estimându-se la circa 1,8 milioane de barili pe zi. Reacția pieței ar fi probabil puternică și rapidă, însă durata și intensitatea acesteia ar depinde de măsurile adoptate de principalii producători regionali.

Producătorii din Golful Persic dispun de o capacitate de rezervă considerabilă, estimată de Agenția Internațională pentru Energie la aproximativ 5 milioane de barili pe zi, din care Arabia Saudită contribuie cu peste 3 milioane, Emiratele Arabe Unite cu 1 milion, Irak cu 400.000 și Kuweit cu 300.000 barili pe zi. Teoretic, o majorare a producției saudite ar putea compensa pierderile de export iraniene, chiar și în scenariul unei opriri totale. Cu toate acestea, având în vedere volumul semnificativ de petrol vizat, primele de risc ar crește abrupt, determinând creșteri semnificative ale prețurilor petrolului până la nivelul în care producătorii regionali își vor ajusta producția pentru a restabili echilibrul pe piață.

Un atac care ar bloca complet capacitatea de export a Iranului ar declanșa, cel mai probabil, represalii severe din partea Teheranului. Iranul a amenințat în repetate rânduri că va închide Strâmtoarea Hormuz,

un pasaj strategic prin care tranzitează aproape 20 de milioane de barili pe zi (mb/z) de petrol, însă rămâne incert dacă ar putea implementa această măsură în mod efectiv. Alternativ, Iranul ar putea viza traficul maritim prin atacuri asupra petrolierelor care traversează acest punct de blocaj, urmând modelul de hărțuire aplicat în timpul războiului Iran-Irak și mai recent în Marea Roșie de către forțele houthi.

O perturbare semnificativă a traficului petrolier prin Golful Persic și Strâmtoarea Hormuz ar genera o criză de aprovizionare dificil de gestionat, conducând la creșteri vertiginoase ale prețurilor la petrol. Majoritatea exporturilor din Golf depind exclusiv de această rută strategică, iar în prezent doar Arabia Saudită dispune de o conductă alternativă către Marea Roșie, însă cu o capacitate limitată de 7 mb/z, insuficientă pentru a compensa o eventuală blocadă. De asemenea, un astfel de scenariu ar afecta exporturile de gaze naturale lichefiate (GNL) din Qatar, al doilea cel mai mare exportator mondial, care are în derulare proiecte majore de extindere a capacității. Perturbarea aprovizionării cu GNL ar crea presiuni suplimentare pe pieţele globale ale gazelor naturale și ar pune în pericol creșterea estimată a livrărilor din Qatar în următorii ani.

Cooperarea strânsă între statele arabe din Golf și Statele Unite a fost esențială pentru prevenirea utilizării petrolului ca armă împotriva Israelului, evitând astfel embargouri energetice, dar și pentru descurajarea Israelului să lanseze atacuri asupra instalațiilor energetice iraniene. De asemenea, Israelul nu solicită permisiunea de survol țărilor arabe, demonstrând capacitatea de a încălca spațiul aerian irakian și sirian fără repercusiuni semnificative.

În contextul unui conflict extins, Iranul ar putea mobiliza din nou forțele houthi pentru a continua atacurile asupra petrolierelor, precum și pentru a amenința infrastructura petrolieră saudită, repetând astfel atacurile semnificative din trecut, cum ar fi cele de la rezervoarele de stocare de la Jeddah (2012) și cele asupra instalațiilor Abqaiq și Khurais (2019). Ultimul atac a redus cu jumătate capacitatea de producție a Arabiei Saudite și a crescut prețul petrolului Brent cu aproximativ 20%, însă impactul a fost temporar, datorită rapidității cu care au fost activate rezervele strategice și a vitezei de reparare a instalațiilor. În același timp, grupările Hamas și Hezbollah ar putea viza platformele offshore de gaze naturale ale Israelului. Cu toate acestea, aceste infrastructuri sunt bine protejate și s-au adaptat la amenințări similare în trecutul recent, ceea ce reduce probabilitatea unor perturbări majore în acest sector [17].

Analiștii JPMorgan au avertizat că un conflict total între Israel și Iran - unul dintre cei mai mari producători de petrol la nivel mondial - ar putea împinge prețurile petrolului peste pragul de 100 de dolari pe baril, pentru prima dată de la invazia Rusiei în Ucraina din 2022, care a perturbat semnificativ aprovizionarea globală. Totuși, majoritatea analiștilor consideră că un astfel de scenariu extrem este puțin probabil. Kristian Kerr, șeful departamentului de strategie macroeconomică la LPL Financial, a subliniat că „principala îngrijorare a pieței este posibilitatea ca Iranul să închidă Strâmtoarea Hormuz”, prin care trece aproximativ 20% din aprovizionarea globală cu petrol [18].

Deși cele două țări nu au graniță comună, ele sunt legate prin statele vecine Iordania și Irak, iar orice escaladare ar putea cuprinde întreaga regiune, în funcție de implicarea - sau absența acesteia - a vecinilor, aliaților și adversarilor lor. Într-o regiune deja extrem de instabilă, tensiunile cresc în mod îngrijorător. Atât Israelul, cât și Iranul se confruntă cu relații tensionate sau chiar ostile cu majoritatea țărilor vecine. În ultimele 20 de luni, pe lângă ofensiva sa din Gaza, Israelul a efectuat atacuri sporadice în Liban, Yemen și Siria, acțiuni condamnate de puterile regionale, în timp ce rămâne nerecunoscut de state precum Afganistan și Pakistan.

Situația Iranului nu este mai favorabilă. Deși Teheranul dispune de susținători vechi precum rebelii Houthi din Yemen -care au afirmat recent dreptul legitim al Iranului la autoapărare, precum și Siria lui Bashar al-Assad și Hezbollah-ul libanez, acestea au fost slăbite semnificativ. Căderea rebelilor Houthi și deteriorarea capacității Hezbollah-ului, din cauza intervențiilor armate israeliene, au redus substanțial sprijinul Iranului în regiune. În ciuda acestei izolații, atacurile israeliene au fost denunțate pe scară largă în lumea arabă și musulmană drept încălcări ale suveranității iraniene și ale normelor internaționale existente, alimentând astfel un climat de tensiune și incertitudine.

În contextul analizei confruntării irano-israilitene, merită atenție poziția *Iordaniei.* Imediat după atacurile recente, regatul a închis spațiul său aerian, interceptând „o serie de rachete și drone”, fără a preciza proveniența acestora. Purtătorul de cuvânt al guvernului a subliniat clar: „Regatul nu va fi un câmp de luptă pentru niciun conflict.” Iordania deține o graniță de 480 de kilometri cu Israelul, ceea ce o transformă în „principalul coridor

pentru atacarea Israelului dinspre Iran", conform lui Jalal Al Husseini, cercetător asociat la Institutul Francez pentru Orientul Apropiat din Amman, citat de France24 în aprilie 2024. Deși relațiile cu Iranul sunt reci, Iordania preferă concilierea și menținerea stabilității regionale, așa cum s-a văzut și în august 2024, când regatul a încercat să tempereze riposta iraniană după moartea unui oficial Hamas în atacurile israeliene.

Deși nu se află direct pe axa Israel-Iran, *Turcia* împărtășește o graniță de aproximativ 400 de kilometri cu Iranul. Relațiile cu Israelul, care în urmă cu un deceniu erau încă cordiale, s-au deteriorat considerabil, mai ales în contextul reaprinderii conflictului din jurul Fâșiei Gaza și al crizei palestiniene. În prezent, Turcia se poziționează ca un mediator regional, în special în raport cu Iranul. În mai 2024, pe teritoriul turc au avut loc negocieri nucleare între Iran și puterile europene, iar acest fapt a fost invocat ulterior de Israel ca pretext pentru atacul său nocturn asupra instalațiilor iraniene.

Cu o suprafață de 438.314 km², *Irakul* este, fără îndoială, cel mai mare și mai expus teritoriu în războiul dintre iranieni și israelieni. Pe lângă granița sa extinsă cu Iranul, se află, la fel ca Iordania, în calea atacurilor din ambele părți. Relațiile Irakul cu Iranul sunt în general cordiale, în ciuda unor tensiuni ocazionale. În ultimii ani, Bagdadul a jucat chiar un rol de mediere între Iran și Arabia Saudită. Irakul menține o poziție fermă față de Israel, interzicând orice fel de relații și aplicând sancțiuni dure împotriva celor care încearcă normalizarea relațiilor. De altfel, toate tentativele de normalizare între Irakul și Israel au eșuat până în prezent. Prin urmare, nu este surprinzător că Irakul a criticat dur „agresiunea" Israelului și, câteva ore mai târziu, a anunțat depunerea unei plângeri către Consiliul de Securitate al ONU, acuzând Israelul de „încălcarea" spațiului său aerian și de „utilizarea" acestuia pentru atacuri militare împotriva Iranului. Totuși, pentru a evita o escaladare majoră, Irakul nu a oferit niciun ajutor material sau sprijin direct Iranului.

La fel, *Afganistanul* a „condamnat ferm" atacul, deși regimul taliban a restabilit unele legături cu Teheranul, în ciuda lipsei relațiilor oficiale. Situația este similară și în *Pakistan*, singura țară musulmană cu arme nucleare, care s-a declarat recent „solidar" cu Iranul, dar evită o implicare activă. În acest context, merită atenție și poziția *Arabiei Saudite*, unul dintre cei mai importanți actori regionali și rivalul istoric principal al Iranului. Într-o declarație surprinzătoare, Riadul a condamnat „agresiunea israeliană" împotriva Iranului, pe care a descris-o drept o „țară soră" Această poziție se explică parțial prin teama de a vedea Teheranul lovind baze militare americane răspândite în regiune - inclusiv în Irak, Iordania și Arabia Saudită - în cazul unui conflict deschis cu Statele Unite. Mai mult, interesele economice comune favorizează stabilitatea regională, o condiție esențială pentru prosperitatea și atractivitatea zonei [19].

Concluzii

Conflictul irano-israelian se conturează drept un factor major de destabilizare în Orientul Mijlociu, cu implicații profunde asupra securității internaționale. Rivalitatea strategică dintre cele două state nu este doar rezultatul unor neînțelegeri bilaterale, ci reprezintă o confruntare complexă, cu dimensiuni ideologice, religioase și geopolitice, alimentată de interese divergente și de o competiție acerbă pentru influență regională.

În primul rând, acest conflict perpetuează o stare cronică de insecuritate în Orientul Mijlociu, perturbând echilibrul de putere regional și generând efecte cu ecou global, precum migrația forțată, terorismul transnațional și volatilitatea piețelor energetice. Intervenția marilor puteri, în loc să stabilizeze situația, complică adesea contextul, fiecare actor promovându-și propriile interese strategice, ceea ce amplifică tensiunile.

În al doilea rând, proliferarea tehnologiilor militare avansate — inclusiv arme cibernetice și programe nucleare — crește semnificativ riscul escaladării conflictului dincolo de limitele convenționale. Eșecul negocierilor multilaterale privind dosarul nuclear iranian și absența unui cadru regional funcțional de dialog accentuează pericolul unui conflict deschis cu consecințe devastatoare.

Astfel, securitatea internațională nu poate fi garantată fără o abordare profundă a cauzelor fundamentale ale conflictului și fără instituirea unor mecanisme multilaterale eficiente de gestionare a crizelor și de consolidare a încrederii reciproce. O soluție durabilă necesită nu doar presiuni diplomatice și sancțiuni, ci și un angajament autentic pentru reconstrucția relațiilor regionale pe baze mutual acceptate, în care securitatea colectivă să prevaleze asupra rivalităților ideologice. Astfel, conflictul irano-israelian devine mai mult decât o problemă regională — un test esențial pentru viabilitatea sistemului internațional de securitate și pentru capacitatea comunității globale de a preveni conflictele înainte ca acestea să devină ireversibile.

Referinţe bibliografice:

1. Analyse – L’attaque israélienne contre l’Iran: Analyse géopolitique et conséquences régionales. https://article19.ma/accueil/archives/184910 [Accesat: 16. 06.2025].
2. Le conflit avec l’Iran va tester l’arsenal high-tech d’Israël . https://fr.euronews.com/2025/06/13/le-conflit-avec-liran-va-tester-larsenal-high-tech-disrael [Accesat: 16. 06.2025].
3. GOLDBERG O. *The real reason Israel attacked Iran.* https://www.aljazeera.com/opinions/2025/6/15/the-real-reason-israel-attacked-iran. [Accesat: 16. 06.2025].
4. WALTZ K. *Teoria politicii internaţionale***.** Iaşi: Polirom, 2006. 328 p.
5. BUZAN B., WÆVER O. *Regions and Powers The Structure of International Security*. chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://ir101.co.uk/wp-content/uploads/2018/11/Buzan- [Accesat: 16. 06.2025]
6. NASR V. *The Shia Revival*. chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.armyupress.army.mil/Portals/7/Hot%20Spots/Documents/SA-Iran/NasrShia.pdf [Accesat: 16. 06.2025].
7. Analyse -L’attaque israélienne contre l’Iran: Analyse géopolitique et conséquences régionales. https://article19.ma/accueil/archives/184910 [Accesat: 16. 06.2025].
8. Escalada del conflicto entre Irán e Israel y la (in) seguridad en el Medio Oriente. https://revistafal.com/escalada-del-conflicto-entre-iran-e-israel-y-la-in-seguridad-en-el-medio-oriente/ [Accesat: 16. 06.2025].
9. Analyse -L’attaque israélienne contre l’Iran: Analyse géopolitique et conséquences régionales. https://article19.ma/accueil/archives/184910 [Accesat: 16. 06.2025].
10. Review Conference of the Parties to the Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons. https://www.un.org/en/conf/npt/2015/pdf/text%20of%20the%20treaty.pdf [Accesat: 16. 06.2025].
11. Retragerea SUA din Acordul Nuclear cu Iranul>argumentele lui Donald Trump. https://agerpres.ro/politic-extern/2018/05/09/retragerea-sua-din-acordul-nuclear-cu-iranul-argumentele-lui-donald-trump--104757 [Accesat: 16. 06.2025].
12. Escalada del conflicto entre Irán e Israel y la (in) seguridad en el Medio Oriente. https://revistafal.com/escalada-del-conflicto-entre-iran-e-israel-y-la-in-seguridad-en-el-medio-oriente/ [Accesat: 16. 06.2025].
13. YERGIN D. *The new map: energy, climate and the clash of nations*:.New York, NY: Penguin Press, 2021. Penguin Press, New York, USA, 2020, 541 p.
14. Analyse – L’attaque israélienne contre l’Iran : Analyse géopolitique et conséquences régionales. https://article19.ma/accueil/archives/184910 [Accesat: 16. 06.2025].
15. Middle East Conflict: What it means for macro and markets/ https://think.ing.com/articles/middle-east-conflict-what-it-means-for-macro-and-markets/ [Accesat: 16. 06.2025].
16. Escenarios de seguridad energética tras los ataques de Israel e Irán. https://www.realinstitutoelcano.org/analisis/escenarios-de-seguridad-energetica-tras-los-ataques-de-israel-e-iran/ [Accesat: 16. 06.2025].
17. *Ibidem*
18. LAIDLEY C. *What Israel-Iran Fighting Could Mean for Oil Prices and Inflation.* https://www.investopedia.com/what-israel-s-attack-on-iran-could-mean-for-oil-prices-and-inflation-11754386 [Accesat: 16. 06.2025].
19. TOUSSAY J. *Israël-Iran : Irak, Afghanistan... Quels risques d’escalade dans la région après les attaques ?* https://www.huffingtonpost.fr/international/article/israel-iran-irak-agfhanistan-quels-risques-d-escalade-dans-la-region-apres-les-attaques_251304.html [Accesat: 16. 06.2025].

Date despre autor:

***Svetlana CEBOTARI*,** doctor habilitat în ştiinţe politice, profesor universitar, Facultatea de Relaţii Internaţionale, Ştiinţe Politice şi Administrative, Universitatea de Stat din Moldova.

ORCID: 0000-0001-9073-104

E-mail: svetlana.cebotari11@gmail.com

Prezentat: 27.09.2025